

J E L E N K O R.

81. szám.

Pest, szombat october 8.

1836.

Foglalát: Magyarország. (mester-képező intézet Veszprémben; gr. Széchenyi István levele a' bihari casinóhoz; b. Barkóczy és hg. Rasumowski. ††) Anglia (Leopold király Angliában; egyreleg hírek) Franciaország (Dupin levele a' királyhoz; a' kiköltözött fő spanyolok; Strassburgban kutatások; Gasparin körlevele 's a' t.) Spanyolország (az új ministerium rajza; hadi pártok állása; Gomez előhaladása.) Portugália (királyi családbeli viszon- gások, és legújabb hírek.) Németország. Angol disconto. Gabonaár. Pénzkelet. Dunavizáltás.

M A G Y A R O R S Z Á G.

Pest vármegyének tisztujtása a' jövő november 3dikán fog tartatni.

Széchenyi István gr. e' levelet írá folyó évi júniusban a' Rajz. szerint a' bihari Casinóhoz; Nemes casinói egyesület! A' nemes Egyesületnek még mult 1835ki karácson hava 14kén költ levele, mellyel tiszteleti tag- jául lett választatásomat méltóztatott tudomra adni, legérzékenyebb öröm- re gerjeszté lelkeket; nem azért, mintha illy megkülönböztetésre ed- digi csekély tetteim által érdemesítve gondolnám magamat, hanem mi- vel abban hazafiaknak előleges jutalom által buzdító szózatát egy becsü- letes szándéku hazafitársukhoz intézve véltem hallani. Hogy csekély személyem honunkban némi nem haszontalan intézetünk első megindító- ja vala — mit a' ns Egyesület nagy becsü levele olly kedvező kitéte- lekkel említ — azt egyedül a' ns Egyesület tagjainak szerfeletti kegyes- sége tulajdoníthatja, magam pedig nem vehetem, érdememül, miután e- rősen hiszem, hogy számos Magyar, állította volna őt a' sors helyem- re, hasonlót 's még tán többet mivelte volna, mint a' mit én igyekez- tem imádozt honunk javára cselekedni. S általjában társasági javítások, hasznos ujnak behozatala körül, úgy vélem, nem annyira az egyes kez- dőt, mint inkább ennek engedékeny bírát, hiúságtalan védőt és pártol- lóit illeti az igazi érdem; mert legyen bármilly becsületes szándéku, bármilly erős akaratu is a' jégtörő egyes honfi, előbb utóbb még is szívrepedve kellene összeroskadnia az előítélet, irigység 's hiúság rakta e- zer meg ezerféle akadályok nyomasztó sulya alatt, ha röges ösvényén azonnal rokonérzésü segédekre javulás, serkentés, vállvetés által tá- mogató olly nagylelkü bajtársokra nem találta, millyeket a' bihari nem- zeti Casino nemes tagjaiban is van szerencsém tisztelni. Büszkélkedve látom fényes sorukba saját kegyességük által 's olly megkülönböztető módon iktatva lenni magamat. Méltóztatassanak kérem azért e' sorokban a' legforróbb hála kijelentését kegyesen fogadni tőlem, ki midőn ma- gamat mind az Egyesület nagybecsü kegyeibe, mind annak minden e- gyek tagjai szíves barátságába ezentul is ajánlanám, örök hála 's tisz- telet érzetével maradok a' ns casinói Egyesületnek Pest, június' 19kén 1836. leghűbb szolgálja gróf Széchenyi István. Rajzol.

Veszprém september 20án: Nagy örömet gerjeszte minden szemtanu szívében a' veszprémi püspökség részire Veszprémben felállított, 's e' lapokban is bővebben leírt „mesterképező intézet“ első évi 's f. h. 23. 24. 26. és 27én tartatott nyilvános próbatéte, mellyet mind a' nm. püspök, 's ns káptalan számos tagjai mint alapítók, mind e- gyéb uri vendégek jelenlétükkel díszesíténi, a' tanulókat magok is kér- dezgetni 's bátorítani, 's mind a' négy napi próbatéten végeiglen jelen lenni legedeb foglalatoságuknak tartották, általhatva t. i. egy részről a' jöven- dőnek azon édes reményétül, melly így majdan, a' miveltebb iskolame- sterek képezetéséből a' köznép-nevelésre, tanításra 's az isteni tiszteletnek a' rendes ének 's orgonaszó általi díszes tarthatására gyümölcsözni fog, már is némileg megjutalmazva érezvén magokat azon tetemes áldozato- kért, millyeket a' tanítók' díjfértésére, 's a' tanuló főlsegítésökre olly bőkezűleg tevének a' hazai egyház oltárára. Ugyanis csak a' tanítá- si tárgyak rövid átnézetéből is kitészik ezen intézet közhasznu célja, melly szerint képes a' szorgalmas tanuló a' falusi mesteri hivatal köré- hez képest magát tökéletesen kimívelni azon tanulmányokban, millyek a' falusi mestert, 's többnyire jegyzőt is alkalmassá tehetik a' köznép jólétének hathatós előmozdítására. Az intézetbeli tanulmányok tárgyai t. i. a) A' ker. hit, erkölcs, 's bibliai történet-tudomány, nem csak az intézeti növendék ismereteit gyarapítólag, hanem az ebből merítendő tanításmódot is gyakorlatlag előterjesztve. b) Az általános nevelés (Pae- dagogia) 's mind a' közönséges, mind különös, gyakorlatilag alkalma- zott oktatás tudománya (Didactica et methodica) c) az irományi szer- kesztés-mód (Epistolographia) a' magyar nyelv szabályival együtt d) Helyes és Ekesírás (Ortho-et Calligraphia) e) Számvetés olly irányzattal, hogy nem csak a' szokott 's falusi életben is használható számolások főbb nemzeteire mind fejből mind számjegyekkel taníthatassanak a' gyer- mekek, hanem magok az intézetből kilépők is a' jegyzői hivatallal páros urodalmi, urbéri 's adózási számadásokra alkalmasakká tétesse- nek, végre f) az egyházi szolgálathoz kívántató lithurgiai ismeretek: egyházi éneklés 's orgonáláshoz tartozó ezélszerű hangszati oktatások 's gyakorlások. Az igazgató kanonok 's a' tanító u. u. buzgó szorgalmá- nak, valamint e' jóltevő alapítók várakozásának megfelelő a' növendék- ség nagyobb részének kielégítő felelete; a' jövő tanulási folyamatok pedig annál szebb reménnyel biztatnak, minél inkább képzelhetni ezen első kezdetből is annak idővel minél nagyobb tökélyre jutandását. E- képz Veszprémben nem szünek meg a' fölkezt jótékony kezek főképen az ifjuság mivelődésére célzó intézeteket ápolni, minthogy e' fenirt Intézetben kívül szinte a' megyés püspök, Küllely János nagyprépost 's e- gyéb nemes lelkek adakozásiból, a' veszprémi gymnasiumbeli ifjuság számára rajziskola is alakult; ugy szinte épen most oct. 3án veszi kez- detét a' tanítás azon ufolag alapított csinos iskolaházban, mellyet a' mostani püspök Kopácsy Jozsef születés helyén a' már előbb is fenálló más kettőhöz a' város napkeleti részén építette 's mellyhez mind a' tani- tói, mind a' catechetai díjfértésre ismeretes bőkezűségéből 15 ezer ft. alapítványt tett.

A' dunai gőzhajózás, úgymond az Allg. Ztung. levelezője, e' folyó esztendőben is szakadatlan gyarapszik fényes sikerülésé- ben. Különösen örvendetes mind a' közönségnek gyors és kelle- mes közlekedésre nézve, mind kívált a' társaságnak jövedelmi te-

kintetben azon pálya, mellyet a' „Nádor“ az idén a' csekély vizállás mellett is, többször ismételve tett Pestről föl Bécsig 's onnan vi- szont le egy nap alatt. A' társaságnak „Árpád“ nevü nyolczadik gőz- hajóját, melly 80 lónyi erővel, a' dunai gőzhajóknál még eddig nem használt mód szerint úgy lesz készítve, hogy teljes teher mel- lett sem fog három lábánál mélyebbre süllyedni a' vízbe, 's melly ennél fogvást a' Drenkova és Orsova közti biztalanabb pályára len- ne alkalmazandó, — az óbudai hajógyárban a' legnagyobb szor- galommal építik, 's a' közelgő novemberben talán már első pró- bautját is megteheti. —

Báró Barkóczy József, császári kamarás 's m. királyi hely- tartósági tanácsnok Budán september 30dikán életének 61dik évé- ben meghalálozott.

Hg Rasumovszky András, az orosz birodalom résziről az ausztriai cs. kir. udvarnál volt egykori követ, 's orosz titkos ta- nácsnok és senator, Bécsben sept. 23kén meghalálozott. Elhunyt- át annyiban találtuk említendőnek, mivel a' sz. István magyar kir. jeles rend nagykeresztése is volt.

Az alföldi híresb bortemő vidékeken, 's különösen Károlo- viczon már sept. 5kén megkezdék a' szüretelést. A' bor rendki- vül kevés lesz ugyan, de hatalmas. Az 1834iki termésbelinek akója Károloviczon 4 pengő frton kel. Egy font szép szőlő a' pia- czon 2 vto garason árultatik.

A' nagymélt. magy. kir. udv. Kamara a' tokaji sóhivatal- nál megürült tisztirónokságra Schuller Leopold helybeli sómázsást, 's az eképt megürült második sómázsási tisztségre Eötvös Károly Győrött volt sópracticanst alkalmazta. (k. kam. tud.)

A' cs. kir. közönséges udv. kamara Bécsben f. eszt. julius 25kén többi szabadalom közt, egy esztendeig tartót Klapka József- nek is, ki Temesvárott egy olaj-malmot v. kölyüt bir, engedett azon ta- lálmányra, mellyel fogvást a' hollandi vonómüvet úgy is készíthetni, hogy általa a' vegyítő-vagy keverő-mű kipótoltassék. Klapka urnak találománya szerint t. i. a' mondott művel egyszersmind különféle apróra darabolt vagy porlott anyagokat igen könnyű módon vegyít- hetni össze, sőt ha kívántatik, valamelly nedvvel is egyenlőn meg- nyirkosíthatni.

A N G L I A.

A' belgák királyának jelentéte Claremontban, hol testvérét Kent hgasszonyt, 's annak leányát Victoria hgasszonyt, a' britt ki- rályszék jövendő örökösét látogatja meg, sok mindenféle véleményre nyujt alkalmat. A' londoni lapok ismétlik egyik brüsseli lap azon állítását, mintha Leopold király a' Szász-Coburg uralkodó hg. fija számára ügyekezne Victoria hgasszony kezét megnyerni. A' Ti- mes ez állítást helyesleni látszik 's igen bosszus Kent hgasszony ellen, kit ezen összekötés szerzőjének tart, ha csakugyan létesü- lend az valamikor. A' Courier igen sajnálja, hogy a' kir. házban tör- ténendő összekelésekről szóló törvény olly keskeny határok közé szo- rítja a' hgasszony választását, 's majd arra kényszeríti, hogy atyja vagy anyja közel rokonai kezét fogadja el. Leopold király sept. 19én, miután ő fölségüket Windsorban meglátogatta, Angliát el szándékozott hagyni. — Granville lord, angol követ Párisban né- metországi utjából visszatért Parisba, Pozzo di Borgo gróf is oda érkezett 's a' jour. des Débats előbbi tduósításival ellenkezőleg, a' hónap végén Londonba fog visszatérni mint előbbi követsége he- lyére. —

A' Globe azon hirt említi, hogy Otto görög királyt rövid látogatásra Londonba várják.

A' leányrablások a' magosabb angol világban mindinkább gyakoriak kezdenek lenni. Majd minden hírlapban olvashatni ha- sonlót. A' Globe utolsó száma egy illy leány-rablást említ a' ki- rályi paloták egyikéből. A' fiatal asszonyság (Dame) bizonyos hercegi családhoz tartozik, az ifju pedig igen alacsony sorsu.

A' liverpooli reformerek Melbourn és John Russell lordok- nak tiszteletére fényes lakomát szándékoznak adni, 's arra őket meghíni. — Nagy zajt ütött Londonban azon hir, hogy „Waterwich.“ gőzhajó, egy új gyorsvitorlás, versenyfutást teend Calaisba „Cour- rier-vel“ a' leggyorsabb futásu francia gőz-rahajóval. Midőn a' dagály (Fluth) bekövetkezett, számos néző jelent meg a' partokon. Mind a' két hajó egyszerre indult el. „Waterwich“ azonban elha- gyá a' „Courriert“, 's Calaisba 7 perczczel ért előbb mint ver- senytársa, 's miután 8 lovat, kocsikat, 's utasait kiszállította, mi egy óráig tartott, ismét visszatért Doverbe; utját 5 óra 's 49 percz alatt tette meg, beszámítván az egy óráigani mulatást is Calaisban; melly gyorsaság eddig a' gőzhajók futásában példátlan. — Malibran as- szonyság egészségi állapotjáról valamennyire nyugtatóbb a' tudósítás. Graham asszony is föllabadt már, 's képes előadni balesete törté-

mosak, hogy, mint mondják, az utolsó Madrid körüli táborozáskor Bazilio vezér egy éjjelt a fővárosban töltött el, Gomez hitvese pedig folyvást ottan lakik, s férjével is levelez. A 3dik, vagyis hazafi párt, mely azonos a tartományi pártokkal, ismét nyilvános társaságokat és szónokszékeket állít, mint ezt az előbbi constitucionális időszakban cselekvé. E párt annyival jobban bizhatik erejében, mivel a dolgok folyama előbb vagy utóbb még is csak szövetségre vezet; mert a tartományok soha sem lehetnek nyugodtak a jelen körülmények szerint. Épen most is szállong a hír, hogy Valenciában új lázadás tört ki, mellyben a szintolyan rosz vezér mint cselszövő politikus Varleta meggyilkoltattott. Ez utolsó pártnak vezére, Pedro Vigo. A ministerek nem tudnak vele mit csinálni; ellene támadni nem mernek, s így ő biztosan munkál saját körében. Rodil örömet magához vonná őt, ha e miatt az udvar neheztelésétől s a francia ministerium ellenzésétől tartania nem kellene. De ezen körülmény csak nagyobb népszerűséget szerez neki s pártjának, és szinte előre biztosítja már őt győzedelméről. Hogy e népszerűségét lerontsák, azon hírt terjeszték felőle, hogy Isturiz pártjához szegődött; de ezen hír sokkal alaptalanabb sőt nevetségesb, mintsem tőle a közvéleményt elidegeníthetné v. személyét a hazafiak előtt gyanúsíthatná. — A táborból nem érkezett semmi új hír. Annyit tudnak, hogy hadi erőben nincs fogyatkozás, az éjszakai és tartaléksereg száma, a 8000 angol s 4000 francia segéd-katonasággal együtt 96 ezerre megy, de mi a hadsereg czélszerű mozgására leginkább kívántatnék, az hiányzik, t. i. egy okos fő.

Madridból sept. 17rül érkezett hírek szerint a zendülés a d. Carlos ügyének egy időbeni gyors előhaladása, élénk aggodalmat szül, s a ministerium a királlyal együtt készülöben volt a fővárost elhagyni. Jókora menekedni szándékozván ama vakmerő csapatul, mellyel őket Gomez, Castiliába utószori nyomulta után, folyvást fenyegeté. Bebizonyult már, hogy Gomez, Quilez, Cabrera és Serrador egyesítették csapatikat; s most egy részrül a seregnélküli Valencia városát, más részrül új Castilia tartományt s az ország fővárosát rémitgetik. Valenciába nyomulásukat semmi sem gátolja, de ha Madridba kívannak jutni, Cuenza felé kell menniök hol Espartero serei maradéka tanyáz; vagy kerülniök kell Albaceten keresztül. Utolsó hivatalos tudósítások szerint megszállották Utilett, s innen előbbre készítették czirkulóikat, a nélkül azonban, hogy Requenát elfoglalhatnák mellyet számos nemzeti katonaság véd. Cuenzában nagy félelem uralkodott, mert megtudták, hogy az ellenség száma mintegy 12—15 ezerre megy. A kormány is figyelembe vevé a veszélyt, s kir. parancsot adott Rodilnak: indulna haladéktalanul alsó-Arragoniába, ott a középponti sereget rendbe szedendő, s helyes táborozási tervet kidolgozandó; innét pedig az éjszakai sereghez, hol ugyanazt cselekedje. A madridi egész örsereg is parancsot von holnap megindulásra, s itta a nemzeti katonaság látand el minden órhelyet magában a kir. palotában is. Az andalusiai junta által Despennaperrosba küldött csapatok ismét Hkén Granadaba nyomultak a nélkül, hogy legkisebbet tettek volna, mint tömérdek országos költséget. Az éjszakai sereg fő táborhelyét nagy sietséggel helyezék Vitoriából Calahorrába, az Ebro jobb partjára, mert azon hír terjedt, hogy tetemes carlosi sereg fog átkelni a vizen Sanz tábornok vezérlése alatt megszállani új Castiliát. Ma már valóban szinte köz azon hiedelem, hogy ez megtörtént, s néhány carlosi csapat elfoglala a Saragossába vivő utat; s ezt annyival valószínűnek tartják, mert a tegnapi Londonbul és Parisbul ide megérkezni kellett követségi sürgönyök elmaradtak. — Az itteni lapok igen örvendeznek a lisaboni történeteken, egyszersmind legkalandosb eseményeket közlöttek Parisbul, mi szerint ott a ministerváltozás következtében nagy zendülés támadt s a francia nép a spanyol constitutiót kívánta volna el annyira, hogy LajosFülöp kénytelen volt megszökni. Illyformán szóltak azon hírek is, mellyeket az itteni kormány a Gacetaival közöltetett, de egy Parisbul sept. 9kén indult, s ide tegnapelőtt érkezett hírnök által kapott hírlapok megezőfolák azokat a hazafiak nagy bosszúságára. — Egy 16ki végzemény zárlatot rendel minden olly spanyol javaira, ki lakhelyét törvényes ok s meghatalmazás nélkül elhagyta, vagy aug. 15ke óta, t. i. a constitutio-kikiáltás után a kormány utlevele nélkül a hazából kiköltözött. E végzeménynél fogva csakugyan számos spanyol főbírtokos jószágá zároltatott le. Közöttük van Osuna hg. és Miraflores marq. is, kik fenyegető leveleket kaptak, hogy meggyilkoltatnak, ha az országbul ki nem takarodnak, s kik, midőn tőlük a kormány a külföldre utazhatás engedelmét megtagadta, al utlevelek s idegen követség eszközlése által juthattak ki honhatáraikon. Jószágaik jövedelmei közszükségpótlásra lesznek fordítva. — A sept. 17ki Gaceta az ország külön főhatóságihoz intézett körlevél szerint felszólítja ezeket hogy a közeledő választásokkor minden beavatkozástól ovakodjanak, hogy a választottak a közvéleménynek tiszta és szabados képviselői legyenek. Különösen tilalmazzák az utolsó választásoknál előfordult amaz esetet, mi szerint a választási munkálatokat a tisztviselők intézték, s különféle módon iparkodtak egyik vagy másik férjfiu részére szavazatokat gyűjteni.

Bayonnei levél így ír sept. 20rul a los Arcos és Estella közti, általunk is már említett, ütközetrül: A christinok meg akarták erősíteni los Arcost, melly Estellatul 3 órányira fekszik; a carlosiak megtámadták őket, de Oraa vezérlése alatt megverettek Iribar-

re és Lebeau egyesült csapatjaitól. A holtak és sebesültek száma majd mindkét részrül egyenlő volt, de a christinok még is fölhagytak előbbi tervükkel s vissza vonultak Pamplonába. — A parancsnokságjokat megtartani ohajtó vezérek e városba gyűlnek össze, hova Rodilt naponként várják, ki Madridbul 18 millio reált hoz. D. Carlosrul azt rebesgetik, hogy alsó-arragoniai párthívei gyámolítása által egyenesen Madridba szándékozik.

Perpignanbol sept. 23káról a francia kormányhoz érkezett hírek szerint: gen. Aldama a parancsnokságbul elmozdított s helyébe a hadi munkálatokban gen. Guerra, a polgári ügyekben pedig Serrano marsal rendeltetett. A járáskeles Cataloniában folyvást igen sok nehézséggel van egybekötve. — Hadi hírek közül az egyetlen Phare mond némi újabbat, természetesen nem csekély részrehajlással mint ismeretes carlistai érzelmi lap. Szerinte Gomez új győzödelmet nyert Cuenza tartományban s elfoglalván Requenát, ezen virágzó s gazdag városban egyszersmind tetemes segéd forrásokhoz jutott. Az ezen elfoglalásnál mutatott viselete, ugymond a Phare, nem úgy állítja őt előnkbe többé, mint egyes csoport fejét, hanem mint egész hadvezérét, ki békítési utasításra megbízatván a népnek közbocsánatot hirdet. Requena, mellyet Gomez, Cabrera hadával egyesülten, foglalt el, Cuenza tartománynak épen határára fekszik s Madridtól mintegy 42 leguányira esik keletre. Lakosai száma 12,500, igen szorgalmas nép, s több jeles selyem és karton gyárral bir. Gomez, midőn e várost elfoglala, benne 1500 darab kész fegyvert, 300 lovat és szép mennyiségű hadiszert talált; ezen kívül a lakosokra, miután d. Carlos nevében a közbocsánatot kihirdette, köz adót vetett. A város capitulatio által hódolt meg.

Mióta Madridbul a rendes csapatok Gomez ellen kiindultak a várost egyedül a nemzetőrség paizsolja, s mi csudálatos, a rend azóta szebb, a nyugalom biztosabb. E csendet azonban a levelezők csak lappangó felszínnek s talán egy annál erősb kitérés előzményének tekintik. A pártok igen oszlakozottak; a junták, carlositák s az 1812iki alkotmány által fölhevűt agyák, mint megannyi ellenséges tábor állnak a még úgyszólván teljetlen ministerséggel szemközt. Az elkobzási rendelet már is tüzes rosszalást okoz, de sokkal veszélyesb lehet még azon vonakodás, hogy a kormány az ujdun keletkezett „hazafi egyesületet“ megerősíteni s jóváhagyni nem akarja. A társaság már most azon kénytelenségben van, hogy önmagát léptesse erőbe, illy lépés pedig a ministeriumnak bizonyos megbukását okozandja.

A M. Chronicle a spanyol hadi-seregek szabálytalanságát következő eseménnyel tünteti ki. A lagranjai történetek után, mellyek az 1812iki alkotmányt vonák magok után, a portugáli segéd ezred parancsnoka de las Antas báró, parancsot kapott Lisabonbul, hogy azonnal térjen vissza seregestül Portugáliába. A christino sereget ekkor Vigo vezérlé, mint Cordova elutazta után a táborban legidősb tiszt; las Antas tehát ennek tevé a jelentést, hogy másnap seregestül odahagyja a tábor. Vigo várakozást kért egy pár napig, míg t. i. a történetek tisztábbra fejlenének, azután, ugymond, szabadon mehet a general, oda, hova kormánya rendelé. A két nap elmúlt, s reá, újabb marasztás következésében még másik kettő is; azonban a dolgok Vigo állítása szerint még sem valának tisztában; las Antas tehát kénytelen vala jelenteni, hogy más nap okvetlenül megindul s kormánya parancsának teljesítését nem halasztgathatja tovább. Vigo erre azt nyilatkozatá, hogy „jó! tessék indulni, de tudja meg a báró, hogy 20 ezer spanyol fogta körül, s ha valamely portugáli katoná csak egy lépést teszen is induló szándékkal, azonnal halál fíja lesz.“ A portugáli vezér erre leoldotta kardját s mint fogolynak nyilatkozatott, átnyujtá Vigonak. Két nappal utóbb parancs érkezik Madridbul, melly Vigótul a kormányt elveszi s Graara bizza. A portugáli vezér csak ezen új generáltól nyerheté vissza kardját, s így azután megis indult seregestül Portugáliába. De Lisabonbul jött későbbi parancs következtében, a portugáliak aztán ismét visszatértek előbbi spanyol tanyáikra.

P O R T U G Á L I A.

A lisaboni történetekről némely angol hírlapoktól közzétudósításokban, alapos gyanuczélások vannak a kir. családtagjainak cselszövényeire mellyek által ezek a királyné ellen intézett zendülést előmozdították volna. A M. Post egyik levelezője így ír többi közt e tárgyul: „Törvényemül szabtam semmi hírt nem közleni, míg engem illetőleg annak bizonyosságáról meggyőződve nem vagyok. Ez okbul nem említém korábban azon megíamadást is, mellyet Ferdinand hg. ellen Portóbul visszautaztakor intéztek. A hg. korán reggel hagyta el Leyrát, de alig ért ki a városbul, midőn mintegy 40 fegyveres szökkent elő rejtekbül, s reá és kisérétére lödözött. Csak lovaik gyorsasága mentheté meg az utazókat haláltól; de a történet még sem volt egészen veszély nélkül Saldanha marsalnak ugyan is egyik lábszárát puskagolyó megsebesíté, Terceira hg. alatt pedig a lovat lötték agyon; Rimenez és Mello Breyner szinte erősen megsebesültek, az előbbi lováról leesése közben, imez pedig egy golyó miatt. Ez esetnek föl kellett volna a kormány szeméit nyitni, annyival inkább, mivel bizonyosan kitudódott, hogy azok épen nem miguelisták voltak, hanem az ellenző párt által bérlett álköntösü orgyilkos férjfiak. — A cselszövények fölötti kérdés nagyonis mélyre vezetett, s e tárgyban a ministerek s némely főrangúak magaviselete nagyon szemet szurt ugyannyira, hogy ma még a Braganzai hgnét is az illő korlátan tulmentnek mondogotják, leánya

ügye védelmében. Különös meghasonlást szült a kir. család tagjai közt a drágaságok 's ékszerek megosztása is, mely alkalommal a dolog szinte illetlenségig ment.

Portugáliából semmi újabb tudósítás nem érkezett, az ország és ministeriumnak az 1820ki constitutio-kikiáltásutáni állapotjáról. A' hirlapok csupán némely gyanúsokat közlenek a' felül: valljon kinek igazgatására történt a' constitutionalis szellem illy rögtöni kitérőse? A' M. Post e' mozgalmakat egyenesen Mendizabal úgy nevezett cselszövényeinek tulajdonítja, 's keserűen fakadoz ki ellene, mint ki vérbetűkkel írta be nevét a' történet könyvébe, 's az utókor által szigorúan fogna megítélni.

A' j. des Débats Lissabonból sept. 12kérül kapott levelek után illy legújabbakat közöl: Az új rend első tette az, hogy Ferdinand hgtól a' seregi fő vezérséget, melyet különben is csak hitvesének nyakassága ruházott rá, elvették 's megszüntették a' hgnek vesztendei apánage-át is. A' királyné, ki a' Necessidades-palotában férjestül zárkozva tartózkodik, meglehet, utóbb is csak valamely angol hajón kereshet menedéket; de Ferdinand hgt e' lépést mindeddig még ellenzi, mert nagybátyjától Leopold királytól vár tanácsot Londonból.

N É M E T O R S Z Á G.

Mint tudjuk, valamennyi német statusban szokásban volt, — hogy mielőtt valamely bíróság rendőrségi, büntető, vagy polgári pörökben ítéletet hozott, mindenkor valamely egyetemhez küldő azt megvizsgálás 's vélemény - adás végett; sőt megtörtént, hogy néha több egyetemhez is elküldték az illy pörös ügyet. A' német szövetségülés 1835 nov. 5én hozott végzeténel fogvást az irományok illy küldözését valamely egyetemhez megtiltá, 's Hannoverában sept. 12én hirdették ki az e' végzést magában foglaló rendelést. —

Pénzforgási eszköz 's az angol disconto. Midőn Anglia bankigazgatója a' discontót (száztól bizonyos mennyiség-levonással készpénzül kifizetése, elfogadása v. eladása valamely még kifizetési-deje nem mult váltólevélnek) száztól 5 emelték, egy frankfurti hirlap a' följebbi czim alatt e' következő érdekes értekezést közlé: „A' Clay ur által f. évi majus 12én az alsóházban kifejezett aggodalmak nem voltak ok nélkül. Bizonyítja ezt Anglia bankja. mivel discontóját száztól 5re emelte. E' rendszabály a' tulzó pénztözsérkedés következtése, mert 1826 óta 70 új bank állott fel, mellyek mindnyájan bocsátanak ki bankjegyeket. Ez által a' pénzforgási rendszerbe olyas elem jött, mellynek félelmes hatása jóra vagy rosszra, minden előszámítást kijátszott. Kevés történt arra, hogy ezen elem ellenőrség alatt tartassék; elláthatlan mennyisége állott elő a' mesterséges hitelnek, a' pénz-keringési eszközöket hitelenségig szaporították, 's ez által mind a' kereskedést, mind az ipart soha nem tapasztalt virágzásra hozták. Előgondoskodási rendszabályok 's biztosítások a' bankviszonyokban többnyire hasztalanok, sükeretlenek. A' próbát meg kell tenni, 's csak utóljára sül ki: valljon üdvös é az, vagy mint ovó-példa egy ideig elrettent az utánzástól. A' statistika és státustudomány merész tudomány, melly sőtéiben is útra talál. Európában az egész pénzforgási eszközt ez mintegy 4,000 millió forintra tette, mellynek $\frac{1}{4}$ része bankjegy, $\frac{1}{2}$ pedig ércz-pénz. Ebből Nagybritanniára 's Irlandra 30 millió ft sterling ércz-pénz, 's 58 millió font sterling papiros-pénz esik (angolbanki, magányos-banki 's kincstári jegyekben). Hogy ezen adatok igen ingadozók, 's ma közelítenek az igazsághoz, holnap távol üthetnek attól, nem tagadhatni. A' pénzforgás tudománya még napoként a' tapasztalás iskolájába jár, és soha sem fogja ezt kitanulni. Ricardo statusgazda-tudós szerint: „A' nemes ércznek csereeszközre vagy pénzre használatását bizonyos lépések egyikének tekintetheti, melly által a' polgáritott élet művészete 's a' kereskedés javíttatik, de az sem kevésbé bizonyos, hogy minél tovább haladunk az ismértekben, annál csalhatlanabbnak fogjuk találni, hogy még határozottabb javítás lenne, ha az érczeket nem szánnók tovább is olly alkalmazásra, melly kevésbé felvilágított időkben olly hasznos vala.“ E' helyben megvan a' kimutatás a' bank-rendszer képzeti tökéletesítésére, 's a' kizáró papirospénz-forgásra. Smith Adám, ki maga idejében korszakot alkotott az országgazdasági tudományban, képeesen adja elő a' bankok hasznait 's veszélyeit: „Az országban keringő arany 's ezüst pénzt országúthoz hasonlíthatni, melly a' föld minden termékét vásárra viszi, de maga egy kalászt sem terem. Értelmes bankmunkálatok a' levegőben teremnek ország-utat. 's ez által a' közügyet képessé teszik, hogy az összekötő utakat többnyire mezőkké buzaföldekké változtathassák. Noha pedig ez által a' természet kétségén kívül öregbül, 's természetes következtésben kereskedés 's műszorgalom növekszenek; mindazáltal mind a' kettő kevésbé biztosan fog mozogni, ha a' papiros-pénz daedalus-szárnyin függ, mint ha szilárd ércz-országúton jár. Mert mellőzvé azon sok véletlen bajos esetet, mellynek ki van téve, ha a' papirospénz forgás intézői ügyetlenül viszik a' dolgot, még más veszélyek is vannak, mellyek ellen sem okosság sem előlátás nem óhat. Hosszas vagy szerencsétlen háboru nagyobb zavart okozand olly országban, hol papirospénz forog, mint ollyanban, hol többnyire csak ércz-pénz van keletben. Ha a' status mindig készen akar állani akár védelemre, akár megtámadásra, nem csak vigyáz-

ni fog a' tulságos jegykiadásra, mellyek magokat a' bankokat is megrontják, hanem a' megszorított 's korlátozott kibocsátásra is, ha ez által a' jegyek lassanként tulnyomó pénzkeringési eszközzé válnak.“ Smith idejében még azt hitték, hogy bankjegyeknek csupán akkor van szilárd értékjök, ha minden időben ércz-pénzzé váltathatnak föl. Hét évvel halála után Anglia megérte a' bank-szorító törvényt. (1797, február 26.) A' parlament e' törvénye fölmenté a' bankot azon köleltség alul, hogy jegyeit valósítsa. Husz évnél tovább állott fen a' kinszerített papiros-forgás 's Anglia mellette gazdagabb 's hatalmasb lön. E' kemény rendszabály legkisebb káros következtést nem húzott sem a' nyilvános sem magányos hitelre, melly jelenés egyetlen, 's csudálatra méltó a' bankok történetiben. Mind e' mellett mi következtése lehet annak, ha rendkívüli kibocsátás után nagy számu bankjegyeket vissza kell húzni, az 1815 és 1825ök kereskedési fordulatok története bizonyítja. A' Times azt mondja: „Anglia bankja most annyi bankjegyet adott ki, mennyit a' „hires,“ vagy „gyalázatos“ buborék évben, úgymint 1825ben, midőn annyi bősztült vállalat ment füstbe 's annyi szerencsétlenség származott. A' bank mostan, mint látszik, idején meg akarja előzni a' bajt, 's azért discontóját, melly három hónap előtt száztól 4 volt, előbb $4\frac{1}{2}$ re, most 5re emelte; 's rebeagetik, hogy később még $5\frac{1}{2}$ re is rugtatandja. Mennyire fogja e' disconto-fölemelés a' tulkodó pénztözsérkedést szabályozni, 's annak határt szabni, azt következőleg világítja föl a' Courier sept. 2án: „A' bank-igazgatók úgy cselekedtek, mint a' körülmények kívánták. Szükséges, hogy kibocsátásokat korlátozzák 's ok ezt olly móddal határozták el, melly ellen kisebb lehet az ellenvetés; t. i. kamatláb-fölemeléssel. A' bank forgó pénzjegyeit nem kevesítheti az által, ha discontózásra bemutatott váltókat elutasít. mert ez által, habár jogtalanul, részre-hajlási szemrehányással illetetnék, 's egyes magányos embereket zavarba 's kárba hozna. Ellenben a' disconto-fölemelés minden osztályt egyenlőn ér; a' gazdagabb házak elsők, mellyek keveset discontóztatnak, úgy hogy a' jegy-kibocsátás valóban megszoríttatik anélkül, hogy azon személyeknek nagy terhőkre-válnék, kik leginkább kénytelenek discontózás által pénzhez jutni. A' bank-igazgatók a' tett rendszabály által mind saját érdekeket, mind az ország javát egyenlőn szem előtt tartották 's 's előmozdították. A' kereskedési fordulást meg akarják előzni. Venienti occurrite morbo. Ha a' disconto-fölemelés száztól 5re nem elég, hogy a' pénzforgási eszköz tömege v. sokasága gyéritessék 's a' nemes érczek kivitele meggátolassék, (utóbbi időkben t. i. nagy mennyiségű arany 's ezüst vitetett ki az éjszakamerikai státusokba) akkor a' bank-igazgatók épen nem fogják átallani a' kamatbért magasra emelni. Ha a' bank magas kamatért discontózz, a' váltó munkálatokat nagyban nem üzhetni, de ez csak egy a' bank legújabb rendszabály számos következtéséi közül, közvetlenül hat az minden pénzviszonyra a' hármas országban, 's Ujyorkra szintugy, mint Parisra. Megfordítva lenne a' dolog, ha a' bankigazgatók azt várták volna, hogy kivitelünk erős gyarapodása aranyunk keresését csökkenteni fogja. Kivitelünk néhány év óta folyvást gyarapszik, 's még is folyvást huzzák az aranyat a' bankból. Oka ennek az, hogy bőven van pénzforgási eszközünk, 's az által aránylag más országok pénzforgási eszközeihez képest a' miénk értéke csekélyebb; most tehát nemes érczünket úgy hordják ki, mint valamely portékát, p. o. pamutot, vagy vasat, mert külföldön többet ér az, mint nálunk. Azért is kivitelünk száztól százra is (kétamnyira) növekedhetnék 's még is mindig szállítanának ki aranyat a' bankból. A' bankigazgatók tehát igen jól tették, hogy a' rosztat gyökerénél támadták meg. A' külföld több száz millióval tartozik nekünk, mint mi nekik, de kábaság volna hinnünk, hogy kifizettetésünk bármilly része ércz-pénzben fog megérkezni, míg t. i. az arany nálunk olcsóbb mint a' külföldön.“ Ezen értekezés, 's általjában a' bank-rendszerek mind Angliában, mind az éjszakamerikai egyesült státusokban oda mutatnak, hogy a' pénztudományban fordulás fog történni, 's a' régi rendszer, mellyel fogva pénzül (forgás-eszközül) csak a' nemes érczek szolgálhatnak legbiztosabban, — hihetőleg megdől, de megdőlend azon tan is, melly eddig a' pénz, v. forgás-eszköz kívántatóságát a' következőkben állapította meg, u. m. 1) A' drágaságban, melly ritkaságon 's belső értéken alapul; 2) a' tartósságban, külsőleg érve. 3) az oszthatékonyságban (Ez utóbbi nem is a' nagy forgás-eszköz kívántatósága, hanem csak az apró pénzé.)

Gabonaár Pest 's vidéki városink piaczin; pozs. mérője váltó gar.

	buzá	készker.	rozsa	árpa	zab	kukur.	köles
sept. 22én Ungvár	84—80	76—74	50—46	44—42	34—30	64—60	—
„ 23án Arad	90	72	70	50	45	72	—
„ 23án N. Beesker.	90—70	55	—	45	40	80	75
„ 21én Miskolcz	90—85	70—65	53—50	48—45	32—30	80—70	210—200
„ 21én Pécs	80—70	60—55	50	55	32	75	—
„ 21én Baja	93—70	60—53	50	50	33	73	—
„ 27én Debreczen	110—90	80—70	60—55	55—45	42—40	90—85	110
„ 29én Mosony	110—72	56—50	54—50	50—44	42—37	90—84	—
„ 30án Uj-Becse	100—90	85—75	—	50—45	45—40	—	—
oct. 7én Pest	110—90	76—63	56—50	60—53	40—36	93—80	—

Penzkelet: oct. 5. 5 pCtes: 102 1/2; — 4 pCtes: 100; — 3 pCtes: 73 1/6,
— 1821iki: — 136 1/2; — 1834iki: 506 1/4; Bankrészevny — 1335.
Dunavizallás: october ókau 4 2' 9" 7ken 4' 4" 6" — 8kau 4 8' 6"

Heckenast Gustáv, könyvkereskedőnél Pesten,
ujonnan megjelent 's találtak:

A' M A G Y A R

HÁZI-BARÁT.

EGY KÖZHASZNÚ HÁZI 'S GAZDASÁGI

KALENDÁRIOM

1837 közönséges évre,

Földesurak, Cameralisták, Ügyészek, uradalmi Tisztviselők, Házigazdák és Gazdasszonyok, Házmesterek, Kereskedők, Gyárnokok, 's mindenféle rendű 's rangú Olvasók' számára;

némely dolgok sikeres használására készült

a' történetírás, statistika, csillagászat, természet és építés tudományban, valamint a' házi 's mezei gazdálkodásban oktató kalauzoló 's egyszersmind mulattató kézikönyv.

Szerkeszté STAUT JÓSEF.

NEGYEDIK ÉV. — Borítékba kemény táblában kötve, írópapirossal közbenrakva 1 for. ezüst pénzben.

F o g l a l a t :

Ezen telles tartalmu Kalendárium magában foglalja a' Katholikusok, Protestansok, Görögök és 'Sidók' Kalendarioma mellett az idő és ünnepi jegyzéseket, a' nap és holdfogyatkozásokat, az időváltozásokat, az esztendőnek négy részzeit, a' Krisztus urunk utáni éveknél historiai emlékezeteit, és az austriai Háznak Genealogiáját.

T o v á b b b á :

- A. Kalendáriumi Meghatározások.
- B. Rövid és megérthető utmutatás, mindennemű órákat a' Nap után igazítani 's igaz járásban megtartani.
- C. A' keresztyén ünnepeknek jelentése.
- D. Nevezetességek a' világtörténetéből, különösen az austriai birodalom történetéből.
- E. Napoleonnak nevezetes kortársai.
- F. Az emberi élet' tartóssága.
- G. A' különféle egyházi- és világi lovag- és dämarendek' képes előadása.
- H. Természethistoria töredékei.
- I. Mulattató beszédek.
- K. Földlerasi jelesb töredékek. — 1) Bécs városának leírása. — 2) Külföld ismertetése.

- L. Művész makrancság (Caprice).
- M. A' fashionable piperőcz tulajdonai.
- N. Elegybelegy (Quodlibet).
- O. Gazdasági tárgyak' gyűjteménye. — I) Lováról. II) Mindenféle hasznos házi jegyzetek. III) A' leleményes emberi szellem szüleményei.
- P. Nemzeti különbözés, népcharacter, rények és szokások.
- Q. Különbféle tengeri és szárazú Halandók.
- R. Charactervonások, mulatságos történetek, anecdoták.

E M L É K É Z T E T Ő.

- I. Tanítóintézetei Magyar- 's a' vele egybekapcsolt országoknak.
- II. Egyetemek, Lyceumok, Gymnásiumok és Tudóstársaságok Európában 's ezen kívül.

- III. Vitézi rendek Európában és azon kívül.
- IV. Ujföld kereső utazások.
- V. Feltalálások a' hajdankorbul Krisztus előtt.
- VI. Ujabb feltalálások Krisztus után.
- VII. Tűzokádó hegyek és az ő hirtételeik.
- VIII. Földindulások.
- IX. Eligazodni ismeretlen vidékekben.
- X. Parallag magassága.
- XI. Legmagasabb hegyek a' földön.
- XII. A' legnevezetesebb hegyeknek tenger színe feletti magasságuk, 6 párisi lábú ölek után.
- XIII. Tenger mélysége.
- XIV. Gyorsaság.
- XV. A' földünkön találtató élő és élet nélküli teremtmények nemének száma.
- XVI. A' halak és bogarak szaporasága.
- XVII. Valamit az emberi testről.
- XVIII. Hosszmérték.
- XIX. Bányászólek különbözőse.
- XX. Mértföldek.
- XXI. Mértföldek mutató táblája.
- XXII. Az összetett kamatok, vagy kamatoknak kamata.
- XXIII. Némely nevezetes felszámolások.
- XXIV. Pénz és időnek gazdaságos felszámolása.
- XXV. Az éj és nappalnak különbözőse hossza.
- XXVI. Körülbelüli felszámolása azon nemes éredeknek, melyeket valamennyi arany- és ezüstbányák kiállítanak.
- XXVII. Az arany és ezüst megkisebbitült vásári árának okai.
- XXVIII. Földünk főfolyóinak hossza geographiai mértföldekben.
- XXIX. Europa legjelesebb fővárosainak igazi távolsága egymástól egy-nes vonalban.
- XXX. A' legszokottabb pénzek összehasonlítása.
- XXXI. Az északamerikai hitvallási-felekezetek statisztikája.
- XXXII. A' szemes élet mértékének összehasonlítása.

T I S Z T Á R.

- A. Császár és Király ő Fölsege' Udvarnépe.
 - B. Ő Fölsege Mária, Anna, Carolina, (Pia) Császár és Királynő' Udvarnépe.
 - C. Az austriai birodalom' egyházi méltóságai.
 - D. Magyarország' világi méltóságok és hivatalok.
 - E. Telöntetes nemes vármegyék.
 - F. Szabad kerületek.
 - G. Szabad királyi városok Magyarországon.
 - H. Erseki püspöki és szabados városok.
 - I. Dalmát, Horvát és Tótország' Törvényhatóságok.
 - K. Tudományos Intézetek.
 - L. Erdélyi Nagytejedelemség.
- Postabeli tárgyak.**
- 1. Gyorszekéri rendszabások a' es. kir. austriai birodalomban.
 - 2. Gyorszekéri rendszabások a' kir. birodalomban.
 - 3. A' es. kir. brankár szekerek, vagy is bagázsialia (diligence) szekerek.
 - 4. Cs. kir. postakocsi (diligence) lajstrom.
 - 5. Postarend a' es. kir. főpostahivatalnál Budán.
 - 6. Postarend a' es. kir. főpostahivatalnál Kassán.
 - 7. A' Postók' közönséges járása Magyar-, Horvát- és Tótországban.
- Cs. kir. priv. dunai Gőzhajók.
- A' cselédek' bérét, arendát, jövedelmet és költséget mutató tábla. — Kamatot mutató megigazitott tábla, száztól 5 és 6 számlálván. — Scala a' bankozédu-lak cursusáról, 1799 esztendőől 1811-dik Mártius' 15-ig, ugyan ezen esztendő Febr. 20-kán költ kir. rendelés szerint.
- Vásárok lajstroma.
- a) Magyarország' vásárok.
 - b) Erdély nevezetesebb vásárok.
 - c) Főbb vásárok az örökös tartományokban.
 - d) Hires külföldi vásárok és fővásárok. (Messen.)

T o v á b b á :

Új Oktató és mulattató
FILLÉRKALENDÁRIOM
1837
KÖZÖNSÉGES ÉVRE.

Katholikusok' Protestánsok és Görögök' számára.
VALÓDI HÁZI KALENDÁRIOM
melly a' hasznost gyönyörködtetővel egybeköti
MINDEN RENDNEK.

Első Év, Negyedrében, a' tárgyakban előforduló sok belényomtatott képes látványokkal és szép boritékban közbenrakott írópapirossal ellátva békötve 30 kr. pengő pénz.
Revisum Cassoviae.

